

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim

Sentralbord: 73 19 90 00, Telefaks 73 19 91 01

Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Liv Murberg
Sosial- og helseavdeling

Innvalgstelefon
73 19 91 53

Vår dato
27.08.2014
Deres dato
04.06.2014

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2014/4646-721.0
Deres ref.
14/2105

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Høring - plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Fylkesmannen viser til høringsbrev av 04.06.14 ang. forslag til endringer i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20. Forslaget innebærer at Nav-kontorene får plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad med mindre tungtveiende grunner taler mot det.

Dagens lov § 20 gir kommunen v/Nav anledning til å stille vilkår til de som mottar økonomisk stønad. Ved brudd på vilkår, kan kommunen vedta sanksjoner. Departementet ønsker økt bruk av vilkår om aktivitetsplikt og mer lik praksis i hele landet, og at aktivitetsplikt vil omfatte lavterskeltiltak og arbeidstrening.

Høringsbrevet viser til PROBA-undersøkelsen i 2013 som viste store variasjoner mellom kommunene med hensyn til bruk av vilkår. Vilkår stilles oftest til unge stønadsmottagere.

Hensikten med å stille vilkår er å bidra til selvhjelp og å motivere til arbeid, noe som også er hensikten i nåværende § 20.

Høringsbrevet har i liten grad en grundigere gjennomgang av hvilke målgrupper lovendringen skal omfatte ut over de som er igjen etter at alle andre stønadsordninger eller inntektssikringer er gjennomført. Etter Fylkesmannens erfaring vil dette ofte være personer med lav kompetanse og dårlig mestringsopplevelse, psykisk lidelse, langtkommet rusmisbruk, langvarig arbeidsledige, funksjonshemmede dvs. personer med liten erfaring fra å delta i alminnelige sosiale og samfunnsmessige forhold, og med tilsvarende usikkerhet om å delta på slike arenaer.

Proba-undersøkelsen viste til at det er stor variasjon mellom kommunene når det stilles vilkår, at det oftest er ovenfor ungdom og mer sjelden overfor personer med rus- eller helseproblematikk. Når alle andre stønadsordninger, f.eks. kvalifiseringsprogram og arbeidsavklaringspenger, er gjennomført, vil det sannsynligvis være nettopp denne persongruppen som gjenstår, og som erfaringer viser, er vanskeligst å rehabilitere inn i arbeid- eller aktivitetstiltak. Departementet viser til at dette er en liten gruppe, og Fylkesmannen er enig i det, tallmessig sett, men den representerer noen av de mest ressurskrevende tjeneste-

mottagere dersom man legger et ønske om reell tilbakeføring eller meningsfull deltagelse i samfunnet til grunn.

Erfaringsmessig er dette en gruppe som har behov for tjenester fra andre deler av hjelpeapparatet, f.eks. kommunale helse- og omsorgstjenester. Det kan være praktisk bistand i hjemmet, her under opprydding i økonomi, trening i å bo, tannbehandling, tjenester som det er naturlig å beskrive i en individuell plan, handlingsplan eller tiltaksplan. Det hadde derfor vært ønskelig at departementet hadde understreket behovet og nødvendigheten av samordning og samarbeid i et slikt oppfølgingsarbeid. Ivaretagelse av økonomiske forhold vil være en naturlig del av en slik plan, men erfaringsmessig er individuell plan lite gjennomført som verktøy innenfor Nav.

Fylkesmannen har erfaring for at bruk av vilkår i dag kan være tilfeldig, lite begrunnet og lide av saksbehandlingsfeil. Dette synes å være mer begrunnet i manglende individuell vurdering og sjablongmessige avgjørelser enn faktisk kunnskap og fagkompetanse, noe som også kan bidra til forskjellig praksis i kommunene.

Sanksjoner for brudd på vilkår vil som oftest innebære reduksjon av stønadsbeløpet. Sanksjonering av vilkårsbrudd er problematisk og om dette har departementet tilføyd følgende til lovteksten «Ved brudd på vilkårene kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad og vilkår er informert om muligheten for slik reduksjon.» I tillegg er det gitt hjemmel for å gi forskrift om nærmere retningslinjer for bruk av sanksjoner. I høringsnotatet er det skrevet en del om sanksjonering og dette oppfattes som mer nyansert enn selve lovteksten. Praktisering av sanksjonering er vanskelig og håndtering i kommunene varierer nok veldig. Dersom det er ønskelig med lik praksis, skulle dette kanskje fått mer oppmerksomhet, og vært formulert annerledes i lovteksten, slik at man sikrer mest mulig lik og lovlig praksis når vilkårene ikke overholdes.

Kravet til individuell vurdering ligger som et grunnleggende prinsipp i loven. Høringsbrevet omtaler ikke hva som blir annerledes med at vilkår blir en plikt, hensynet til individuell vurdering og konsekvenser av sanksjoner mm. Muligheten til bruk av vilkår ligger innenfor lovens nåværende system. Lovforslaget har ingen begrunnelse for at de gruppene det her gjelder, lettere får arbeid og aktivitet ved lovpålagt plikt mer enn dagens bestemmelse.

Departementet viser til at vilkår kan være hensiktsmessig for å komme i kontakt med søker, få kartlagt og dokumentert situasjonen til vedkommende. Det er ikke foretatt en vurdering av maktforholdet mellom søker – Nav/kommunen. All kommunikasjonsfaglig kunnskap viser at dialog og likevekt i kommunikasjon er grunnleggende for etablering av tillit som igjen er grunnleggende for samarbeid og systematisk oppfølging.

Fylkesmannens erfaring er at vilkår i seg selv har liten positiv effekt for deltagelse i aktiviteter eller arbeidsliv. Helt essensielle er grundig oppfølging av den enkelte jfr. tilsvarende erfaringer fra gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet og aktivitetsprosjekt. En slik oppfølging må bestå av systematisk og omfattende, til tider daglig, kontakt, en oppfølging som krever ressurser og kompetanse, noe kommunene og Nav sier de ikke har. Det hadde derfor vært ønskelig

at departementet hadde gjennomført eller understreket behovet for en gjennomgang av hvilken kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre forsvarlige tjenester og god oppfølging.

Departementet endrer den generelle bestemmelsen om bruk av vilkår til bruk av vilkår om aktivitet, dermed fjerner de også hjemmelen i loven for å sette vilkår om annet enn aktivitet. Den generelle vilkårsloven gir selvsagt mulighet til å sette slike vilkår, men dette blir likevel forvirrende. Intensjonen er å skape en mer lik praksis, og kommunene tvinges til å etablere flere aktivitetsmuligheter og med dette mer oppfølging av den enkelte. Intensjonen er god. Det synes som enkelte kommuner har lyktes ved å stille slike vilkår mer systematisk, likevel er det vel oppfølgingen som følger med mer enn selve vilkårsstillelsen, som gjør at de lykkes.

Fylkesmannen viser for øvrig til rapport av 28. juli 2014 fra Sintef, utfordringer med ungdomssatsingen i Sør-Trøndelag, et system og aktørperspektiv. Rapporten er en del av prosjektet om praksis- og kunnskapsutvikling i Nav-kontorene, et prosjekt i samarbeid mellom Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Nav Sør-Trøndelag, Høgskolen i Sør-Trøndelag og NTNU som samarbeidspartnere. Prosjektet er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet.

Kartleggingen viser at unge brukere med sammensatte behov, er en relativt heterogen gruppe, med ulike mål og planer. 60 % av de som har deltatt i kartleggingen, har helseproblem, ofte psykiske problem. Mange vil ikke være klar for arbeidslivet før de har oppnådd en bedring av helseproblemene. Mange har lese- og skrivevansker, og trenger ekstra støtte til mer skolegang. Det fremgår også at mange opplever liten forståelse for at sykdom og helseproblem har ført til at de ikke har kunnet fullføre ordinært skoleløp eller annen kompetansebygging.

Rapporten gir verdifull kunnskap om målgruppen for departementets høringsbrev og kommunenes og Navs arbeid med oppfølging av tjenestemottakere med sammensatte behov. Bruk av vilkår slik departementet beskriver i høringsbrevet, kan også gjennomføres med dagens regelverk, og samtidig ivareta behovet for tett individuell oppfølging

Med hilsen

Jørn Krog
Fylkesmann

Jan Vaage
fylkeslege

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi:
Landets fylkesmenn